

Educational Innovation: Elements and Mechanisms for the Development of Thai Educational Institutions Towards Internationalization

Phongsak Phakamach^{1*}

Received: January 25, 2023 **Revised:** April 5, 2023 **Accepted:** April 7, 2023

Abstract

Education system in the digital era, learners will be the focus of education at all levels that must be developed with quality in accordance with modern learning competency criteria. “Educational innovation” is a new innovation that arises from the concept, models, methods, processes or tools that are designed with creativity to be used in educational field. There is a systematic trial and test of performance. Finally, it became a recognized innovation and could be applied to the development of a quality education system. By creating an educational organization as an educational innovation organization, administrators play a key role in defining and directing the organization's direction to achieve its goals. There are elements associated with professional leadership, have a vision that is ready for change, flexible organizational structure and mechanisms for free exchange of learning and developing teachers and educational personnel to be able to successfully innovate to become educational innovators. Therefore, the elements and mechanisms for the development of Thai educational institutions to the international level are due to the innovative leadership of executives, educational institutions have a conducive atmosphere for innovation, including teachers and staff with innovative habits to create an organization of educational innovation with the potential to compete and create added value for Thai educational agencies towards internationalization.

Keyword: Educational Innovation; Element; Mechanism; Educational Institutions

---

¹ Educational Administration and Strategies Department, Rattanakosin International College of Creative Entrepreneurship, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Corresponding author e-mail: phongsak.pha@rmutr.ac.th

นวัตกรรมทางการศึกษา: องค์ประกอบและกลไกการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากล

พงษ์ศักดิ์ พงามาศ^{1*}

รับบทความ: 25 มกราคม 2566 แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2566 รับผิดชอบ: 7 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

ในระบบการศึกษายุคดิจิทัล ผู้เรียนจะเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์สมรรถนะการเรียนรู้ยุคใหม่ “นวัตกรรมทางการศึกษา” เป็นนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากแนวความคิด รูปแบบวิธีการ กระบวนการ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ออกแบบด้วยความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อมาใช้ในแวดวงการศึกษามีการทดลองใช้และทดสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ ในที่สุดก็กลายเป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับและสามารถนำไปใช้กับการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพได้ ส่วนการสร้างองค์กรทางการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษานั้นผู้บริหารย่อมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและควบคุมทิศทางขององค์กรให้บรรลุถึงเป้าหมาย โดยมององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการที่ผู้นำมีภาวะผู้นำแบบมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ที่พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน การจัดโครงสร้างองค์กรและกลไกที่ยืดหยุ่นให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างอิสระ และการพัฒนาผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ให้สำเร็จจนกลายเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้น องค์ประกอบและกลไกการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากลเกิดจากการที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สถาบันการศึกษามีบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงผู้สอนและบุคลากรมีนิสัยแห่งนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาที่มีศักยภาพพร้อมในการแข่งขันและการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หน่วยงานทางการศึกษาไทยมุ่งสู่ความเป็นสากล

คำสำคัญ: นวัตกรรมทางการศึกษา; องค์ประกอบ; กลไก; สถาบันการศึกษา

¹ สาขาวิชาบริหารการศึกษาและกลยุทธ์ วิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์นานาชาติรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

* Corresponding author e-mail: phongsak.pha@rmutr.ac.th

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 จากระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมไปเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรมข้ามชาติที่มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการในระดับที่สูงกว่าเน้นการผลิตสินค้าและบริการแบบอัตโนมัติที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ยุคนี้ต้องการแรงงานและการจัดองค์กรที่มีความรู้และการคิดค้นใหม่ คนทำงานต้องมีความรู้ทักษะแบบใหม่ที่ต้องปรับตัวเรียนรู้งานแบบใหม่ได้เร็ว รวมทั้งการตัดสินใจอย่างผู้ชำนาญการเพิ่มขึ้น ผู้ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพและมีความสุขต้องมีการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตให้ได้ (Edwards-Schachter, 2018) ส่วนเด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญของชาติ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การเสริมสร้างองค์ความรู้ (Content Knowledge) การพัฒนาทักษะ และความเป็นเหตุเป็นผล จะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญและเห็นความจำเป็นที่เยาวชนรุ่นใหม่ต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัล (Digital Transformation) ยิ่งต้องผนึกกำลังกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้รับผิดชอบทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติให้ผู้เรียนมีทักษะหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่ (Brunetti et al., 2020)

ยุคแห่งการศึกษาดิจิทัล (Digital Education) จึงต้องมีการปรับตัวให้เป็นแบบเชิงรุกและใช้หลักการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนผ่านของความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งผู้เรียนผู้สอนต้องพัฒนาตนเองเข้าสู่โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ พฤติกรรมผู้เรียนเปลี่ยนไป การปรับกระบวนการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งท้าทายเพราะสังคมแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ที่มุ่งให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่คอยรับรู้แต่ต้องเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญเพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา 4.0 (Education 4.0) สังคมต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีวิจรรย์ญาณ มีการคิดใหม่ มีจินตนาการ สร้างสรรค์เชิงบวก รู้จักการแบ่งปันความรู้ เข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้อย่างมั่นใจ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขรับผิดชอบ มีคุณธรรม และไม่เอาัดเอาเปรียบคนอื่นในสังคมไทยและสังคมโลก ดังนั้น การเรียนรู้จะเปลี่ยนไปเป็นทักษะการเรียนรู้ขั้นสูง ผู้สอนถือเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Coach) และผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้นโดยการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) ทั้งระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น (Inoue & Light, 2022; Ayduğ & Ağaoğlu, 2023)

กล่าวได้ว่าในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) รูปแบบการค้า การบริการ และการศึกษาของโลกมีการพลิกโฉมไปอย่างมาก กล่าวคือ ความสำคัญของสินค้าที่ใช้ทรัพยากรเป็นฐาน (Resource-Based) และสินค้าที่ผลิตโดยใช้แรงงานเข้มข้นมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สินค้าที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐาน (Science-Based) ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา (R&D) ตลอดจนการออกแบบด้วยความคิดที่สร้างสรรค์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาสัดส่วนของการลงทุนและการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) บทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรมที่ทำให้การเป็นผู้ประกอบการประสบความสำเร็จ การส่งเสริมวัฒนธรรม

นวัตกรรม และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม (Chandra, Tomitsch, & Large 2021) เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของประเทศ ทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรที่รู้เท่าทันและตื่นรู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้น ตลอดจนการค้นหาคำตอบความรู้ใหม่ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างจริงจัง

ดังนั้น การที่องค์กรทางการศึกษาไทยจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วหรือการมุ่งเป้าสู่สากลดังกล่าว ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ การค้นพบสิ่งใหม่ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเปลี่ยนลักษณะองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovative Organization) ที่ต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารงานใหม่ ๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา รวมไปถึงการสร้างนิสัยนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับคนในองค์กรนั้นก็คือ อาจารย์ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายต้องมีความคิดริเริ่ม สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการทำงานใหม่ ๆ การใช้รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนและสร้างสื่อดิจิทัลแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมการศึกษายุคดิจิทัล (Riccomini, Cirani, Carvalho, & Storopoli, 2021) สถาบันการศึกษาควรที่จะรับผิดชอบในการสร้างนวัตกรรมและเครือข่ายแห่งความคิดสร้างสรรค์ภายในสถาบันที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้ร่วมกันของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ทั้งนี้ ก็เพื่อนำผลงานจากการเรียนรู้นั้นมาทำให้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการและนวัตกรรมทางการศึกษาสมัยใหม่ และเผยแพร่สู่ “นวัตกรรม” (Innovator) ของสถาบันการศึกษาอื่น ๆ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่สนใจในการพัฒนาระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของวงการการศึกษาของประเทศไทยร่วมกันและขยายขอบเขตของความรู้ให้กว้างขวางออกไปสู่สากล (Phakamach et al., 2021)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีของนวัตกรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม นวัตกรรมทางการศึกษา ความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา ขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษา รูปแบบของนวัตกรรมทางการศึกษา รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา การปรับเปลี่ยนกระบวนการต้นองค์กรแบบดั้งเดิมไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา รวมไปถึงกลไกและกระบวนการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่สามารถนำสถาบันการศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาให้สำเร็จ ทั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นแนวคิด รูปแบบ วิธีการ กลไกและกระบวนการเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการมุ่งสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาและการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากล ข้อมูลต่าง ๆ ถูกนำเสนออย่างเชื่อมโยงกันเพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษา ออกแบบ พัฒนา และสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สะท้อนความเป็นจริง โดยสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีของนวัตกรรม

1. นวัตกรรม (Innovation)

มีรากศัพท์มาจาก Innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา การนำแนวความคิดใหม่ หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ “การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาสและถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม” แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Drucker, 2015)

Drucker (2015) กล่าวว่า ปัจจุบันและอนาคตกระแสแห่งความคิดที่เกี่ยวกับนวัตกรรมได้เข้ามามีอิทธิพลและมีบทบาทอย่างมากต่อมนุษย์และสังคม หลายแนวคิดที่เกี่ยวกับนวัตกรรมเชื่อว่า นวัตกรรมเป็นปรากฏการณ์ทางความคิดที่มุ่งหมายสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ หรือถือเป็นกลยุทธ์ขององค์กรที่ต้องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการผลิตสินค้าใหม่ ๆ เพื่อสร้างความสนใจจากลูกค้า หากแต่บทนิยามความเป็นนวัตกรรมมิใช่เพียงการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เท่านั้น นวัตกรรมมีความหมายที่กว้างยิ่งกว่านั้น นอกจากนี้ บริบทขององค์กรย่อมเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาควบคู่กันเพราะการพัฒนากลยุทธ์บนพื้นฐานของการนำแนวคิดในเรื่องนวัตกรรมมาใช้ จำต้องเข้าใจในสถานการณ์ขององค์กรอันได้แก่ วัฒนธรรมขององค์กรที่เป็นอยู่ สมรรถนะทั้งหลักและรองที่องค์กรเป็นอยู่หรืออยากให้เป็น รวมทั้งกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีในองค์กรเพราะการพัฒนา นวัตกรรมให้มีในองค์กรได้นั้น จะต้องมาจากการพัฒนานวัตกรรมให้เกิดกับบุคลากรเสียก่อน จึงจะสามารถพัฒนาให้ยั่งยืนได้ในองค์กรต่อไป

ในทัศนะของผู้เขียนได้นิยามความหมายของนวัตกรรม ว่าเป็นความคิดใหม่ ๆ วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรืออาจจะได้รับการปรับปรุงจากสิ่งดั้งเดิมให้ดีขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยสิ่งเหล่านี้ได้รับการทดลองพิสูจน์และพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนและเป็นระบบจนเชื่อถือได้ว่าให้ผลที่ดีกว่าเดิมสามารถนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติทางการศึกษา ข้อสังเกตในสิ่งที่ถือว่า เป็นนวัตกรรมจะมีลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ 1) เป็นความคิดและกระบวนการกระทำใหม่ทั้งหมดหรือปรับปรุงดัดแปลงจากที่สิ่งที่เคยมีให้ดียิ่งขึ้น 2) ความคิดหรือการกระทำนั้นมีการพิสูจน์ด้วยการทดลองวิจัย ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น 3) มีการนำวิธีระบบมาใช้อย่างชัดเจนโดยพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน คือ ข้อมูล กระบวนการ และผลลัพธ์ และ 4) ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบงานในปัจจุบัน

2. องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Organization: IO)

เป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่สิ่งใหม่ (Organizational Renewal) เพื่อปรับเปลี่ยนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมขององค์กร โดยการสร้าง นวัตกรรมอย่างมีระบบที่มุ่งเน้นศักยภาพหรือความแตกต่างให้สามารถนำไปต่อยอดได้ การนำความรู้จากศาสตร์ที่หลากหลายมาสร้างและปรับปรุงวิธีการจัดการรูปแบบใหม่ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในการตัดสินใจและให้ความสำคัญกับความรู้เพื่อเป็นทรัพยากรที่

สำคัญในการสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผลลัพธ์ของการเชื่อมโยงของทรัพยากรมนุษย์ทุนทางการเงินและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิด“ระบบนิเวศนวัตกรรม” สิ่งที่สำคัญที่สุดขององค์กรที่ต้องปรับปรุง คือ การลงทุนในคนและสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ที่มีวิสัยทัศน์และพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรม (Innovative Behavior) ให้มีแรงขับเคลื่อนเองสูง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้คิดค้นนวัตกรรมใหม่ มีความฝันและไม่กลัวความล้มเหลว อีกทั้งยังต้องเป็นผู้สนับสนุนให้องค์กรมีบรรยากาศนวัตกรรม (Innovative Climate) โดยการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีอิสระที่จะคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมผ่านงานประจำ (Routine Work-Based Innovation) รวมถึงการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ สามารถเข้าถึงความรู้ที่รวดเร็วและการแบ่งปันความรู้ (Saengkaew, Soeikrathoke, Wachirawongpaisarn, & Phakamach, 2021)

Phakamach et al. (2021) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม ผู้นำ และการมุ่งไปสู่นวัตกรรม 2) โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม 3) บุคลากรหลักขององค์กรที่เกิดจากการออกแบบทรัพยากรมนุษย์ 4) ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 5) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลที่ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง 6) การขยายตัวการสื่อสาร 7) การมีส่วนร่วมในนวัตกรรมสูง 8) ปัจจัยภายนอก เช่น ภัยคุกคามและโอกาส 9) บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และ 10) องค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก อีกทั้งมีความซับซ้อนในการนำไปใช้ จึงจำเป็นจะต้องจัดลำดับขั้นตอนการนำไปใช้ให้เป็นระบบเพื่อช่วยให้องค์กรต่าง ๆ สามารถเข้าใจถึงความสำเร็จในการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม นอกจากนี้ ในการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมจะต้องมีการบูรณาการข้อมูลหรือองค์ความรู้จากภายนอกเข้ามาช่วยในพัฒนาองค์กรให้เกิดการสร้างนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะเกิดเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่มีสมรรถนะสูงได้ที่สุดในที่สุด (Phakamach et al., 2021)

ผู้เขียนจึงได้สรุปความหมายของ “องค์กรแห่งนวัตกรรม” หมายถึง องค์กรที่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการทางความคิดเพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่แตกต่างและเป็นประโยชน์ขึ้นมาหรือเป็นองค์กรที่มีการนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้จนเป็นผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไปจนกลายเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติแก่บุคคลทั่วไป นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงองค์กรที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต จะต้องเป็นองค์กรที่สามารถทำให้อุปกรณ์ในองค์กรมีความผูกพันและความรับผิดชอบต่อองค์กร ส่งเสริมให้อุปกรณ์สามารถสร้างนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าใจเชิงระบบ โดยมีการกำหนดทิศทางวัตถุประสงค์เป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนภายใต้โครงสร้างขององค์กรที่ยืดหยุ่น

นวัตกรรมทางการศึกษา

การเกิดขึ้นและพัฒนากิจการของนวัตกรรมทางการศึกษามีกระจายอยู่ทั่วโลก โดยแต่ละแบบจำลองหรือกลยุทธ์ต่างก็ปรับเพื่อให้เหมาะกับการให้ความรู้และทักษะแก่ผู้ศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จในการศึกษาในรูปแบบที่ต้องการ (Schildkamp, Wopereis, Kat-De Jong, Peet, & Hoetjes, 2020; Wilson & Sy, 2021) นวัตกรรมทางการศึกษาเหล่านี้จะมาแทนการศึกษาแบบดั้งเดิม โดยทุกวันนี้ผู้เรียนต่างก็ต้องการประโยชน์และการได้รับบริการทางการศึกษาอย่างแท้จริง สถาบันการศึกษาจึงต้องปรับตัว

ให้กลายเป็นสถานที่ที่ได้รับการยอมรับ โดยสามารถทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาได้รับความรู้และเทคนิคที่หลากหลายและผู้เรียนทุกคนต้องรู้สึกพิเศษที่มีโอกาสได้เข้าศึกษา โดยมุ่งหวังที่จะประสบความสำเร็จจากระบบการศึกษาแนวทางใหม่นี้ ทั้งนี้ เป็นแรงผลักดันให้สถาบันการศึกษาต้องปรับตัวโดยจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น มีข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย และการปรับใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลอย่างเป็นระบบ (Inoue & Light, 2022; Phakamach Senarith, & Wachirawongpaisarn, 2022a) โดยทั่วไปสามารถนิยามได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) คือ สิ่งที่เกิดจากการใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างบูรณาการ เพื่อประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ (Phakamach et al., 2021)

ในทัศนะของผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง นวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากแนวความคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ออกแบบด้วยความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อมาใช้งานในแวดวงการศึกษา มีการทดลองใช้งานและทดสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ ในที่สุดก็กลายเป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับและสามารถนำไปใช้กับการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพได้ต่อไป

ความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญหลายประการ เนื่องจากการศึกษา 4.0 มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ยังรวมไปถึงการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อีกด้วย (Inoue & Light, 2022) สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า นวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นตามสาเหตุใหม่ดังต่อไปนี้ (1) การเพิ่มปริมาณของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว (2) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว (3) การเรียนรู้ของผู้เรียนมีแนวโน้มเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และ (4) ความก้าวหน้าของระบบไอซีทีผลักดันให้มีการพัฒนาและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาจึงมีความสำคัญสำหรับการนำไปใช้ในการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากล

Inoue and Light (2022) ยังได้ระบุอีกว่า การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้จัดการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตามที่กำหนดแล้ว ยังมีประโยชน์ดังต่อไปนี้ (1) ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและมากขึ้น (2) ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม (3) บทเรียนน่าสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน (4) ลดเวลาในการสอนและเพิ่มเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน (5) เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน และ (6) ประหยัดค่าใช้จ่าย เป็นต้น

จากความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมาจะพบว่า นวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญต่อการนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสื่อและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ผู้สอน

นำมาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก นวัตกรรมทางการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงบทเรียนหรือเนื้อหามากขึ้น โดยสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และเจตคติของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) หรือสมรรถนะที่หลักสูตรกำหนด (Wilson & Sy, 2021)

ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา

Phakamach et al. (2021) ได้จำแนกประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษาตามขอบข่ายของการจัดการศึกษาโดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน แสดงดังภาพที่ 1

1) นวัตกรรมด้านหลักสูตร (Curriculum) เป็นการใช่วิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น เนื่องจากหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับวิทยาการและความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ของโลก

2) นวัตกรรมด้านวิธีการเรียนการสอน (Instruction) เป็นการใช่วิธีระบบในการปรับปรุงและคิดค้นพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองการเรียนรายบุคคล การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา การพัฒนาวิธีสอนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอน

3) นวัตกรรมด้านสื่อการสอน (Courseware) เป็นการนำศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และธุรกิจไซเบอร์ทางการศึกษา (Phakamach Senarith, & Wachirawongpaisarn, 2022b)

ภาพที่ 1 นวัตกรรมทางการศึกษา

4) นวัตกรรมด้านการวัดและการประเมินผล (Evaluation) เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดผลและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว ด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการวัดและประเมินผลของสถาบันการศึกษา เช่น การสร้างแบบวัดต่าง ๆ การสร้างเครื่องมือวัด และการประเมินผลคุณภาพการศึกษาทุกมิติ

5) นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบไอซีทีมาช่วยในการบริหารจัดการให้มีรูปแบบตามที่ต้องการและตรงกับเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษาอย่างเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่านวัตกรรมทางการศึกษาสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) นวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ชุดการเรียนรู้ ชุดการสอน ชุดเกม แบบฝึกทักษะ บทเรียนช่วยสอน และนิทาน เป็นต้น 2) นวัตกรรมที่เป็นนามธรรม เช่น เทคนิค วิธีการสอน การจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ และการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเลือกนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ให้มีคุณภาพ ผู้สอนควรเลือกให้เหมาะสมกับบริบทพฤติกรรมที่จะแก้ปัญหา โดยสามารถเลือกใช้นวัตกรรมทั้งแบบเดี่ยวหรือแบบผสมก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดกิจกรรมของผู้สอนและบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละระดับด้วย (Schildkamp et al., 2020)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมุมมองของนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovator) นั้นพบว่า ในองค์กรทางการศึกษาสามารถผลิตนวัตกรรมได้หลากหลายรูปแบบโดยอาจจำแนกเป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งอาจหมายถึง การพัฒนาสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอนสมัยใหม่ เป็นต้น 2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process) ซึ่งอาจหมายถึง กระบวนการให้บริการทางวิชาการ การจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ชุมชน และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น และที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาก็คือ 3) นวัตกรรมทางการบริหาร (Administration) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำต้องคิดค้นวิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรให้มีคุณลักษณะที่แตกต่าง เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยทั่วไป โดยนวัตกรรมเหล่านี้กลายเป็นตัวแปรต้นหรือกลไกที่สำคัญสุดในการขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมอื่นในองค์กรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะสูงขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด (Phakamach et al., 2021)

นวัตกรรมการศึกษาส่วนมากเกิดขึ้นในประเทศที่มีความเจริญมาก เช่น สหรัฐอเมริกาและหลายประเทศในยุโรป สำหรับการศึกษาไทยมีการนำนวัตกรรมของต่างประเทศมาใช้อยู่เสมอโดยเฉพาะนวัตกรรมทางทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบไอซีที นวัตกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ถึงปัจจุบันโดยคนไทย และกล่าวได้อย่างภูมิใจว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาไทย ซึ่งมีหลายลักษณะและมีมาเป็นระยะ ๆ ตัวอย่างเช่น (1) คิดเป็น (KHIT-PEN) เป็นนวัตกรรมเชิงทฤษฎีที่ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้คิดและนำเสนอในการประชุมที่เมืองนิวเดลี ประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. 2513 แนวคิดเป็นการเน้นที่กระบวนการคิดที่บุคคลจะทำให้ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่นเพื่อให้เกิดความสุขที่เป็นยอดปรารถนาของมนุษย์ และ

(2) เพลิน (PLEARN) เป็นนวัตกรรมในเชิงหลักการและแนวคิดด้านหลักสูตรการเรียนการสอนที่ ดร.ชัย อนันต์ สมุทวณิช ได้นำเสนอไว้ “PLEARN” เป็นแนวคิดทั้งทางด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเล่นในสิ่งที่กำลังเรียนและได้เพลิดเพลินในการเรียน (Sinlarat, 2020)

ในปี พ.ศ. 2563 กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาโดยการกำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและกลไกหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่ที่เหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษารูปแบบใหม่มีเป้าหมายในการดำเนินการ ได้แก่ (1) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ โดยการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน (เจตคติ ทักษะ ความรู้) รวมทั้งขยายผลสู่ระดับประเทศ (2) ผลิต/พัฒนานวัตกรรม โดยการพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาสู่ระดับชาติและพื้นที่อื่น (3) ลดความเหลื่อมล้ำ โดยการลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอ่อนและยากจน และ (4) ผสานเครือข่าย โดยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา การพัฒนา และการขยายผลนวัตกรรมทางการศึกษาให้ครอบคลุมทั่วประเทศ (Phakamach et al., 2022b)

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

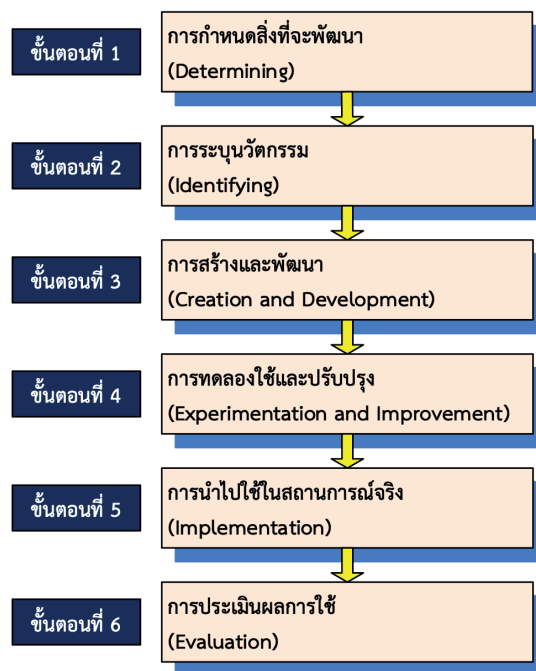
เมื่อทราบถึงประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษาจากหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว ในหัวข้อนี้จำเป็นจะต้องกล่าวถึงขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นหลักการที่จะนำไปใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ

จากการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาครบทุกมิติรวมถึงความเห็นของนักวิชาการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น (Aniskina & Terekhova, 2019; Konst, & Kairisto-Mertanen, 2020; Phakamach et al., 2021) ผู้เขียนสามารถสรุปขั้นตอนหลักการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาได้จริงประกอบด้วยขั้นตอนมาตรฐาน 6 ขั้นตอน แสดงดังภาพที่ 2 โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดสิ่งที่จะพัฒนา (Determining) เป็นขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ การวิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือแนวโน้มการพัฒนา ตั้งเป้าหมายและประเด็นสำคัญในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การระบุนวัตกรรม (Identifying) เป็นขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชาการและการวิจัย แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนา (Creation and Development) เป็นขั้นตอนการศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้นอย่างละเอียดทั้งทางด้านองค์ประกอบ วิธีดำเนินการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น และการตรวจประเมินประสิทธิภาพในระหว่างการสร้างและพัฒนา

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และปรับปรุง (Experimentation and Improvement) เป็นขั้นตอนการทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเหล่านั้นกับผู้เรียนกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) เป็นขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษาแล้วก็นำไปใช้จริง ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอนปกติที่กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้สอนหรือนักวิจัยทางการศึกษา และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นรวมถึงการเก็บข้อมูลการใช้เป็นระยะ ๆ

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการใช้ (Evaluation) เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา และถ้าผลการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาสามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามที่กำหนดก็สามารถนำมาเขียนรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษานั้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม กลไกในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากลที่ตั้นั้น ควรมีการตรวจสอบย้อนกลับไปในขั้นตอนที่ 2 อีกครั้งเมื่อการพัฒนาสิ้นสุดลงแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทวนสอบผลการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมว่ามีคุณภาพและประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร และอาจรวมถึงการระบุประเด็นในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาในรอบต่อไป

การเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษา

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาและการเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation Diffusion) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงนักการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา (Phakamach et al., 2021) การเผยแพร่ (Diffusion) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ นวัตกรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้โดยสมาชิกของชุมชนตามเป้าหมาย ฉะนั้นการเผยแพร่จึงเป็นกระบวนการซึ่ง นวัตกรรมจะถูกนำไปถ่ายทอดผ่านช่องทางของการสื่อสารในช่วงเวลาหนึ่งกับสมาชิกที่อยู่ในระบบสังคมหนึ่งเพื่อให้เกิดการยอมรับ (Adoption) จากการวิเคราะห์ลักษณะของการเผยแพร่พบว่า มีสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 ประการ ได้แก่ (1) ตัวนวัตกรรมเอง (2) สารสนเทศหรือข้อมูลที่น่าใช้ในการสื่อสารในเรื่องของนวัตกรรมนั้น (3) เงื่อนไขด้านเวลา (4) ธรรมชาติของระบบสังคมหรือชุมชนที่ นวัตกรรมจะนำไปเผยแพร่ และ (5) การยอมรับ (Saengkaew et al., 2021)

การเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การยอมรับ นวัตกรรมนั้น เพราะเป็นตัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในองค์กรหรือสถาบัน ซึ่งจะมีผลทำให้ประชากรที่เกี่ยวข้องตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ จัดเป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างกิจกรรมหลายลักษณะตั้งแต่ที่มีลักษณะคงที่และกินเวลายาวนาน กิจกรรมที่ไม่คงที่และดำเนินไปในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหลายกิจกรรมต่อเนื่องกัน โดยสามารถแบ่งวิธีการเผยแพร่ออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) Injection: เป็นขั้นตอนการนำเอาแนวความคิดหรือวิธีการใหม่เข้าไปแนะนำให้สมาชิกในองค์กรหรือสถาบันการศึกษาหนึ่ง ๆ ได้รับทราบ (2) Examination: แนวคิดหรือวิธีการใหม่ที่นำเสนอได้รับความสนใจจากสมาชิกในสถาบันการศึกษานั้น ๆ มีการศึกษาค้นคว้า วางแผนวิจัย ตลอดจนถึงมีการก่อรูปคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณา (3) Preparation: ผู้เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาตัดสินใจที่จะทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษานั้นและนำไปสู่การเตรียมการรวบรวมบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ จนกระทั่งถึงการฝึกอบรมก่อนใช้นวัตกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น (4) Sampling: มีการทดลองนำนวัตกรรมไปใช้ครั้งแรก แล้วสุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานบางส่วนมาให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาโดยพิจารณาผลการใช้ที่ผ่านมา (5) Spread: เป็นการกระจายหรือขยายผลของนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้รับการทดลองใช้และได้ผลดีไปสู่ประชากรกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง โดยเฉพาะกลุ่มที่เชื่อถือได้ว่ามีศักยภาพพอเพียงต่อการใช้นวัตกรรมทางการศึกษานั้นได้ และ (6) Institutionalization: นวัตกรรมทางการศึกษานั้นได้รับการยอมรับและมีการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจนกลายเป็นแนวปฏิบัติที่แพร่หลาย เป็นปกติวิสัยของการปฏิบัติโดยสมาชิกทั้งหมด (Konst & Kairisto-Mertanen, 2020)

รูปแบบของนวัตกรรมทางการศึกษา

Chandra, Tomitsch, and Large (2021) และ Phakamach et al. (2021) ได้ระบุถึงรูปแบบของนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาศาสนาการศึกษาไทยสู่สากล

1. บทเรียนโปรแกรม (Programmed Lesson)

หมายถึง การจัดระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามเนื้อหาที่จัดไว้เป็นขั้นตอน ผู้เรียนมีโอกาสประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการดูจาก

ผลสะท้อนกลับอยู่เสมอ อีกทั้ง ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ตามความสนใจ และก้าวไปตามความสามารถของแต่ละคน หลักการของบทเรียนโปรแกรมมีดังนี้ (1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉง (Active Participation) (2) ให้ทราบผลการเรียนของตนเองอย่างทันทีทันใด (Immediate Feed Back) (3) ประสบการณ์แห่งความสำเร็จ (Success Experience) เมื่อเรียนจบแต่ละขั้นตอน ผู้สอนควรให้การเสริมแรง (Reinforcement) เพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกภูมิใจและต้องการเรียนต่อไป และ (4) การให้เนื้อหาทีละน้อย (Gradual Approximation) เป็นการจัดลำดับขั้นตอนเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

2. การจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet Platform)

อินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดกว้างของการให้โอกาสในการศึกษาหาความรู้และสร้างความเท่าเทียมโดยเป็นแหล่งสะสมความรู้หรือที่เรียกว่า “ชุมทรัพย์ความรู้” นั่นคือ การเรียนรู้ที่จะแยกแยะและกลั่นกรองข้อมูลเพื่อนำมาเรียบเรียงและจัดระบบขึ้นเป็นความรู้ ขณะนี้มีงานวิจัยซึ่งพยายามสร้างกระบวนการอัตโนมัติของการค้นหาข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และนำมาเรียบเรียงขึ้นเป็นความรู้ตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ใช้สามารถระบุได้ ศาสตร์ใหม่แขนงนี้เรียกว่า “วิศวกรรมความรู้” (Knowledge Engineering) ซึ่งให้บริการ WWW ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อความสะดวกต่อผู้ใช้โดยอาศัยสมรรถนะที่สูงขึ้นมาก ซึ่งมีจุดเด่นที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ 1) สามารถทำการเชื่อมโยงและเรียกข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาปรากฏได้ โดยวิธีการที่เรียกว่า “Hyperlink” และ 2) สามารถจัดการข้อมูลได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวีดิทัศน์ เป็นต้น

3. อีเลิร์นนิง (e-Learning)

e-Learning หรือ Electronic Learning หมายถึง การเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้การนำเสนอเนื้อหาทางคอมพิวเตอร์ในรูปของสื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง ภาพกราฟิก วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว และภาพสามมิติ เป็นต้น และมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการศึกษาที่เรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งมีการเรียนรู้ในสามรูปแบบ คือ ผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียนอีกคนหนึ่ง หรือผู้เรียนหนึ่งคนกับกลุ่มของผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์นี้สามารถกระทำผ่านเครื่องมือสองลักษณะ ได้แก่ 1) แบบ Real-time ได้แก่ การสนทนาในลักษณะของการพิมพ์ข้อความ แลกเปลี่ยนข่าวสารกันหรือส่งในลักษณะของเสียงจากบริการของ Chat Room และ 2) แบบ Non Real-time ได้แก่ การส่งข้อความถึงกันผ่านทางบริการ e-Mail, Web Board, Digital Platform และ News-group เป็นต้น

4. การศึกษาทางไกล (Distance Learning)

หมายถึง ระบบการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกันแต่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยอาศัยสื่อการสอนในลักษณะของสื่อประสม กล่าวคือ การใช้สื่อต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ตำราเรียน แผนภูมิ คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ทางโทรคมนาคม และสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ดิจิทัลเข้ามาช่วยในการแพร่กระจายการศึกษาไปยังผู้ที่ปรารถนาจะเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางทั่วทุกท้องถิ่น การศึกษานี้มีทั้งในระดับต้นจนถึงระดับสูงขั้นปริญญา

5. ชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ (Instructional Package)

เป็นสื่อประสมประเภทหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่จะสอน โดยอาจจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับบางคน ชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ประเภทของชุดการสอนมี 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) ชุดการสอนประกอบการบรรยาย (Lecture Module) (2) ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม (Activities Module) (3) ชุดการสอนตามเอกัตภาพ หรือชุดการสอนรายบุคคล (Individual Module) และ (4) ชุดการสอนทางไกล (Distance Module)

6. ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)

เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยอาศัยสื่อการสอนแบบประสมและหลักการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เข้าช่วยในการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นการเรียนตามเอกัตภาพอีกด้วย ซึ่งลักษณะนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน (1) ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระฉับกระเฉง (2) ได้ตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองทันที (3) ได้มีประสบการณ์ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และ (4) เกิดความรู้ที่ลงนัยตามลำดับขั้น ศูนย์การเรียนรู้จึงจัดว่าเป็นนวัตกรรมการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักตัดสินใจ มีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ แบ่งออกได้หลายรูปแบบแต่ที่พบกันมากมี 4 ประเภท ได้แก่ (1) ศูนย์การเรียนรู้เอกเทศ (ILC) (2) ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน (3) การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ และ (4) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (CLC)

องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา

จากรายละเอียดเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถระบุถึงองค์ประกอบและกลไกการพัฒนาสถาบันการศึกษาไทยสู่สากลและที่เห็นประจักษ์ชัดก็คือ การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาทุกระดับให้มีสมรรถนะสูง

Phongsak et al. (2021) ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง องค์กรหรือสถาบันการศึกษาที่มีการกระทำใหม่ การสร้างใหม่ หรือการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งใด ๆ แล้ว ทำให้การศึกษาหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจในการเรียน ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้น การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันการศึกษาจึงต้องมีความสามารถคิดค้นทำสิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาได้ตั้งแต่กระบวนการทำงานและการผลิตผลงานทั้งในรูปแบบการบริหาร การจัดทำหลักสูตร การสร้างสื่อหรือวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามศักยภาพ และมีสมรรถนะพร้อมในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1. องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาถึงปัจจัยและ

องค์ประกอบของการเป็นองค์กรนวัตกรรมพอสมควร (Chandra et al., 2021) แต่การศึกษารูปแบบการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษายังมีค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้นำผลการศึกษารูปแบบการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้รับการพิสูจน์และเป็นที่ยอมรับทางวิชาการมานำเสนอ โดยการเชื่อมโยงสู่บริบทขององค์กรทางการศึกษาในทุกระดับของประเทศไทย ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษานั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม บรรยากาศนวัตกรรม และนิสัยนวัตกรรม (Phakamach et al., 2021)

1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

บทบาทสำคัญของผู้บริหารสูงสุดในการขับเคลื่อนองค์กรที่จะก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถสรุปคุณลักษณะในประเด็นการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการองค์กรให้ไปสู่เป้าหมาย (2) ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรและเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการนำมาใช้อย่างเหมาะสมทันกาล และ (3) ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อการพัฒนางาน สร้างกระบวนการทำงานที่โปร่งใส มีส่วนร่วม และกระจายอำนาจ สร้างบรรยากาศที่รับฟังและเข้าถึง สื่อสารข้อมูลชัดเจน และสามารถบริหารจัดการท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2) บรรยากาศนวัตกรรม

กล่าวได้ว่าผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ในการใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูงจึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาสถาบันการศึกษาสู่สากล การสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาวิถีใหม่ และการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะแห่งอนาคตเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งอยู่เสมอ ผู้บริหารควรตระหนักในการตัดสินใจดำเนินการให้การกิจของสถาบันที่ตนเองรับผิดชอบมีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตอย่างจริงจังและเร่งด่วน

จากข้อมูลเชิงวิชาการของ Phakamach et al. (2021) ระบุถึงแนวทางการจัดการศึกษาของไทยเพื่อขับเคลื่อนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเน้นการวิเคราะห์จากนโยบายและการสร้างบรรยากาศนวัตกรรมพบว่าสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อการพัฒนาสถาบันการศึกษาสู่สากล ได้แก่ (1) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม (2) การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา (3) การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ (4) การสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

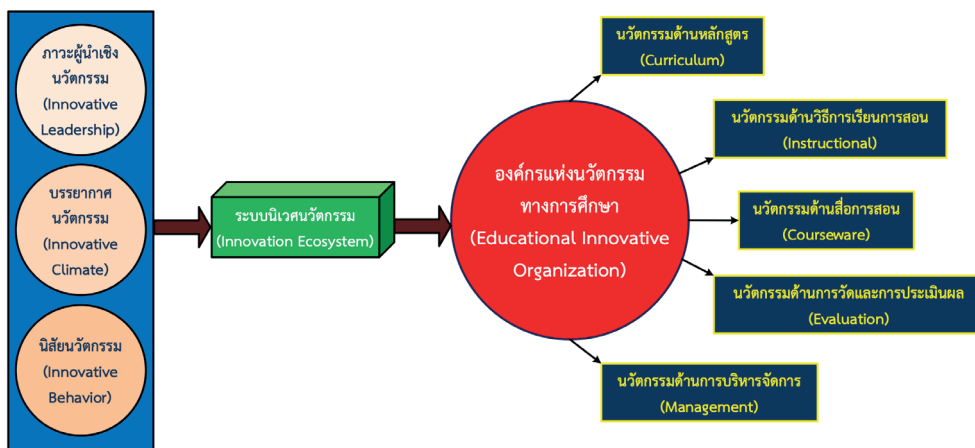
3) นิสัยนวัตกรรม

สิ่งสำคัญประการสุดท้ายของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาก็คือ “นิสัยนวัตกรรม” จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ผ่านมาพบว่า คุณลักษณะบุคลากรขององค์กรทางการศึกษาที่สามารถเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ควรมีลักษณะนิสัยดังต่อไปนี้ (Da'as, Watted, A, & Barak 2020) (1) มีภาวะผู้นำ ทำงานอย่างมืออาชีพ เน้นการวางแผน มีจิตสำนึก และจริยธรรมในการทำงานไปสู่เป้าหมาย (2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชิงบวกและเชี่ยวชาญใน

เทคโนโลยีและนวัตกรรม (3) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) มีความพร้อมทั้งทักษะหลักและทักษะรอง และทำงานได้หลายอย่าง (Multi-function) และ (5) สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างกว้างขวางเหมาะสมกับงาน

2. การเตรียมองค์กรเพื่อเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา

จุดเริ่มต้นของการนำไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมซึ่งเป็นฐานที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และต่อยอดไปสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาได้นั้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาในระดับสากลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ (Aniskina & Terekhova, 2019; Ayduđı & Ağaođılu, 2023) ควรมียุทธศาสตร์ประกอบทั้งภายในและภายนอก 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา (2) สร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนนวัตกรรมทางการศึกษาในองค์กรทุกมิติ (3) มีกระบวนการและการปฏิบัติที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา (4) มีทีมงานที่มุ่งมั่นไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (5) มีทีมงานในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และ (6) ส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้น สามารถสรุปโดยภาพรวมของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพแสดงดังภาพที่ 3 (Phakamach et al., 2021)

ภาพที่ 3 องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา

จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงเกิดเป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่ในการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะองค์กรที่มีความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลัก การที่จะเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาโดยทั่วไปต้องมีปัจจัยหลัก ได้แก่ โครงสร้างและขนาดขององค์กร (Saengkaew et al., 2021)

ส่วนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา แนวคิดที่องค์กรสามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาในองค์กรเพื่อก้าวสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ได้แก่ (1) การหาคนให้เหมาะกับงาน (2) การรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กร (3) การปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลทุกมิติ และ (4) การนำกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับดิจิทัลมาช่วยในการเพิ่ม

ประสิทธิภาพขององค์กร (Schildkamp et al., 2020; Ayduğ & Ağaoğlu, 2023)

นอกจากนี้ ผู้นำสถาบันการศึกษาควรพยายามส่งเสริมให้ผู้วิจัย ผู้คิดค้น ผู้ร่วมงานทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวแบบเชิงนวัตกรรมและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถาบัน รวมทั้งทำให้บุคลากรรู้สึกว่าการนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ความคิดผ่านองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำสถาบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสถาบันการศึกษาแต่ละระดับอย่างสร้างสรรค์เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของประเทศไทยสู่สากลที่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทสรุป

การก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ของสังคมไทยทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมการศึกษาล้วนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาล (Big Data) ผ่านโลกออนไลน์ ส่งผลให้คุณลักษณะเยาวชนชาติไทยรวมถึงผู้สำเร็จการศึกษายุกระดับเปลี่ยนไป การศึกษาจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ดังนั้น ในการจัดการศึกษาทุกประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ มาใช้ให้มีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งผู้นำทางการศึกษายุกระดับย่อมมีบทบาทสำคัญในการสร้างวิสัยทัศน์แห่งการนำเพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันบรรลุตามเป้าหมายและทันต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ภาครัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล และการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาการศึกษาทุกระดับให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมถึงผู้เรียนมีคุณภาพมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เทียบเคียงได้กับสากล

บทความนี้นำเสนอความสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีของนวัตกรรม องค์กรแห่งนวัตกรรม นวัตกรรมทางการศึกษา ความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา ขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษา รูปแบบของนวัตกรรมทางการศึกษา และองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์องค์กรแบบดั้งเดิมไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศนวัตกรรม และการสร้างนิสัยนวัตกรรมในอาจารย์ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงกลไกและกระบวนการของการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่สามารถนำสถาบันการศึกษาไปสู่การเป็น

องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาสากลในยุคดิจิทัล ท้ายที่สุด เนื้อหาทั้งหมดที่กล่าวมาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้ได้รับการสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่จากวิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์นานาชาติรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ผู้เขียนขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- Aniskina, N., & Terekhova, E. (2019). Innovative methods for quality management in educational organizations. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 36(2), 217-231. doi:10.1108/IJQRM-12-2016-0235
- Ayduđ, D., & Ağaoğlu, E. (2023). The mediation role of intentional organizational forgetting in the relationship between organizational learning and innovation management. *Journal of Workplace Learning*, 35(1), 17-34. doi:10.1108/JWL-10-2021-0129
- Brunetti, F., Matt, D. T., Bonfanti, A., De Longhi, A., Pedrini, G., & Orzes, G. (2020). Digital transformation challenges: strategies emerging from a multi-stakeholder approach. *The TQM Journal*, 32(4), 697-724. doi:10.1108/TQM-12-2019-0309
- Chandra, P., Tomitsch, M., & Large, M. (2021). Innovation education programs: a review of definitions, pedagogy, frameworks and evaluation measures. *European Journal of Innovation Management*, 24(4), 1268-1291. doi:10.1108/EJIM-02-2020-0043
- Da'as, R., Watted, A., & Barak, M. (2020). Teacher's withdrawal behavior: examining the impact of principals' innovative behavior and climate of organizational learning. *International Journal of Educational Management*, 34(8), 1339-1355. doi:10.1108/IJEM-12-2019-0449
- Drucker, P. (2015). *Innovation and entrepreneurship*. Abingdon: Routledge.
- Edwards-Schachter, M. (2018). The nature and variety of innovation. *International Journal of Innovation Studies*, 2(2), 65-79. doi:10.1016/j.ijis.2018.08.004
- Inoue, N., & Light, D. (2022). Guiding educational innovation to promote children's non-cognitive abilities to succeed: implementation of the Sesame Street curriculum in Japan. *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 11(4), 245-259. doi:10.1108/IJLLS-02-2022-0020
- Konst, T., & Kairisto-Mertanen, L. (2020). Developing Innovation Pedagogy Approach. *On the Horizon*, 28(1), 45-54. doi:10.1108/OTH-08-2019-0060
- Phakamach, P., Onsompant, S., Wachirawongpaisarn, S., Panjarattanakorn, D., Phomdee, R., & Suphasophon, C. (2021). An educational innovative organization in Thailand 4.0. *Proceedings of Phayao Research Conference 10th*, 3513-3528. Retrieved from <http://www.prc.up.ac.th/proceedings/Proceedings10.10.pdf> [in Thai]
- Phakamach, P., Senarith, P., & Wachirawongpaisarn, S. (2022a). ICT systems development guidelines for educational innovation management of Rajamangala University of Technology in Thailand. *Journal of Education and Innovative Learning*, 2(2), 109-130. [in Thai]

- Phakamach, P., Senarith, P., & Wachirawongpaisarn, S. (2022b). The metaverse in education: the future of immersive teaching & learning. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 3(2), 75-88.
- Riccomini, F. E., Cirani, C. B. S., Carvalho, C. C. d., & Storopoli, J. E. (2021). Educational innovation: trends for higher education in Brazil. *International Journal of Educational Management*, 35(3), 564-578. doi:10.1108/IJEM-07-2019-0245
- Saengkaew, P., Soeikrathoke, P., Wachirawongpaisarn, S., & Phakamach, P. (2021). The educational innovative organization in the digital era model for vocational education management under new normal situation in Thailand. *Vocational Education Innovation and Research Journal*, 5(2), 75-89. [in Thai]
- Schildkamp, K., Wopereis, I., Kat-De Jong, M., Peet, A., & Hoetjes, I. (2020). Building blocks of instructor professional development for innovative ICT use during a pandemic. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4), 281-293. doi:10.1108/JPC-06-2020-0034
- Sinlarat, P. (2020). The path to excellence in Thai education. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 1(2), 60-75. doi:10.14456/rjcm.2023.2 [in Thai]
- Wilson, K., & Sy, J. (2021). A framework for managing innovation in higher education: lessons learnt from the UAE iPad initiative. *Learning and Teaching in Higher Education: Gulf Perspectives*, 17(1), 16-28. doi:10.1108/LTHE-08-2020-0013